

ЧА (О П) (Ы)

СЛУЖБИ ПОЛЫМЯ БЕЛАРУСЬ МАЛАДОСЦЬ

НЕУЗАБАВЕ выйдзе ў свет студэнцкія нумары часопісу «Полымя», «Беларусь» і «Маладосць». Што ў іх надрукавана?

ПРОЗА. «Полымя» друкуе шмат апавяданняў і твораў Уладзіміра Дамашэвіча, Міколы Лупскага, Івана Навуменкі, Міколы Ракітнага, мініяцюры Анатоля Сабалеўскага, першае апазданае пачынаючы пісьменніцы Клары Пішчыкавай. Да Дзядзі рускага мастацтва ў Беларусі змяшчаюцца пераклады апавяданняў сучасных рускіх празаікаў Сяргея Нікіціна, Юрыя Казакова, Уладзіміра Саралеўска, Сяргея Сарткова, Сяргея Вароніна і В. Багамолава.

У «Маладосці» проза прадставлена апавяданнямі Геннадзя Бураўкіна, Алеся Пальчэўскага і аповесцю маладога празаіка Віктара Дайліды «Алеша з батонам». Іван Чыгрынаў, Алесь Пальчэўскі, Рыгор Ігнаценка выступаюць з новымі апавяданнямі ў часопісе «Беларусь».

ПЭЗІЯ. «Сто вузловаў памяць» так называецца паэма Ніла Гілевіча, што друкуецца ў часопісе «Полымя». Змяшчаюцца тут таксама вершы Алеся Лойкі, Якія Нелавалова, Міколы Воранава і Анатоля Сербантовіча.

«Маладосць» адкрываецца вялікай падборкай новых вершаў Пятра Прыходзькі, Яўгена Вераб'я і Анатоля Сербантовіча.

У «Беларусі» паэтычны аддзел складаюць творы Сяргея Грахоўскага, Пятра Прыходзькі і Хведара Чэрні.

Апрача названых твораў прозы і пэзіі, часопіс «Маладосць» змяшчае ў раздзеле «Усмешкі «Маладосці» гумарыстычныя карцінкі Каршукі, а «Беларусь» — нізку кароткіх сатырычных вершаў Міха-

са Скрыпкі і іншыя творы гумару і сатыры.

НАРЫСЫ І ПУБЛІЦЫСТЫКА. Нарыс Міхаса Стральцова «Дзень» ўшчырэстае сутак публікуе часопіс «Полымя».

«Гэты дзень Міколы Вяршылі» — назва нарыса Сцяпана Кухарэва, які друкуецца на старонках «Маладосці». Самыя разнастайныя матэрыялы змяшчае маладосцкі часопіс і ў раздзеле «На арбіту камунізма», «З далёкіх і блізкіх дарог», «Плошкі і адкрыцці». Немала самых розных матэрыялаў на грамадскія тэмы, гэты нашча сьвінячыя жыццё знойдзе чытач і ў часопісе «Беларусь».

КРЫТЫКА, ЛІТАРАТУРАНАУСТАВА, БІБЛІАГРАФІЯ. У «Полымі» гэтыя раздзелы прадставлены артыкуламі Георгія Коласа, прывесчанымі праблемамі развіцця нашчага тэатра, «Згодзі» пра Беларускі роман, болгарскага літаратуразнаўцы Георгія Вылчова, даследаваннем Уладзіміра Конана пра Адама Бабарку і літаратурным партрэтам Алеся Пальчэўскага, якому дзямі споўнілася 60 год (аўтар Сяргей Грахоўскі). Бібліяграфію нумара складаюць рэцэнзіі на раманы М. Лобана «На пераце будучыні», на зборнік артыкулаў Максіма Лужаніна «Вачыма часу», пэтычны зборнік Антона Бялікіна «Высокі поўдзень», на «Альпійскую баладу» Васіля Быкава, «Гісторыю Беларускай этнаграфіі XIX стагоддзя» В. Бандарчыка.

У нумары ёсць таксама рубрыка «Культура мовы», дзе сваімі думкамі і назіраннямі дзеляцца Георгій Юрчанка, Алесь Каўрус і Лявон Падгайскі.

«Жанр шматпланавы, аб'ёмны» — так называюцца нататкі пра мастацкі нарыс Антаніны Лысенкі, якія друкуюцца ў «Маладосці».

«Беларусь», як звычайна, дае «Кніжніцу паліцы», дзе разглядаюцца ў кароткіх рэцэнзіях новы зборнік вершаў Дануты Бічэль-Зганетавай, успаміны пра Янку Купалу Анны Караваевай і Барыса Емялянава, кніга Уладзіміра Бойкі «Маўклівае размова» (папулярныя гутаркі пра «скраты» выўвучага мастацтва) і інш.

На гэтай паласе мы знаёмім чытачоў з некаторымі творамі, якія друкуюцца ў студэнцкіх нумарах беларускіх часопісаў.

СВОЙ першы партарт мне прыйшося атрымаваць, як злучэнню. Раённая Управа часоў нямецкай акупцыі. Усе, хто топча зямлю ў пасёлку, павінен мець дакумент — пасведчанне асобы, дзе замест фотакарткі — адбіткі двух вялікіх пальцаў. Фотакартка — рэч ненадзейная, ёй цяжка засведчыць асобу. Іншая справа — дзве чарніныя палымя, адсутныя ўласнымі пальцамі на ўласным пасведчанні. Пальцы сабе не аддасць, а ўсе тыя рысачкі і зліпкі, якія прылялі на скуры, ёсць і на паперы. Кажуць, што такім манерам раней лавілі злодзеяў...

Атрымаць дакумент не так проста. Трэба прыйсці разоў дзесяць. Парадкі ва ўправе пастаўлены па ўсім працэдурам першакаласнай бюракратыі.

За першым сталом, дзе выдаюць гэтыя самыя пасведчанні асобы, схіліўся згорблены стары з вялікай бліскучай лісьнявой і вялікім носам, атрыманым у спадчыну ад раданітых, відаль, бацькоў. Стары шамаціць паперамі і раз-пораз акідае наведвальніка хуткім, насцярожаным поглядом з-пад пракаветных перавязаных ніткамі акуляраў, якія, здаецца, і трымаюцца на носе дзякуючы такому ёмістаму яго памеру. На старым — форменыя вышываныя сурдуды, якія налілі б ведаць хто і калі. Трымаецца ён важна, як сапраўды пан.

Чагга перад сталом стаіць, чакае. Нават каб проста што-небудзь запытаць у старога — трэба выстаяць у чарзе. Пакутліва цягнуцца хвіліны. І раптам — чэрканае. У пакой улітае, высокі, пераклібіты нямецкі афіцэр, кідае на стол перад старым некалькі паперы, тыткае ў іх пальцамі, знона, прыскакае салінай, гаворыць штосьці панямешку, а потым лупіць старога чорным стэкам па лячых, па лісьне, па твары. Наведвальнікі з усіх лок ківаюцца да афіцэраў.

Пра гадзіну сёйтой аноў заходзіць у пакой. Стары сядзіць за сталом без акуляраў, з заклёенымі жюстамі пластырам сінкіма на лісьне і твары, выглед у яго спакойны, дэлавый.

Строгі афіцэр — павучальна гаворыць ён пра немя, які толькі што яго адлупцаваў. — На тое і ўлада, каб жыць строгай.

Падслэпавата нахіліўшы над самым сталом, ён шамаціць паперамі, нешта піша, акуратна вывазчыць старадаўнім, прыгожым почыркам кожную літару.

Я ведаю старога не з гэтага дня, калі прыйшоў па дакумент, які будзе павяржаць паслужковым паліцыям і немцам законнае існаванне мае шанцаціагадовай асобы. Знаёмства з ім пачалося раней...

У той час, калі ў нас, звычайных шкаляроў, дзівосным, неясным полымем успыхнула прага да кнігі, у пасляковай краме на паліцы, у

блізім суседстве з хамутамі, мылам, бочкай рудога кіслага варання з буркаю далажлі толькі шэрыя, сумныя брашуркі пра спосабы торфазабавы і пра вялікую шкоду, якую прыносіць насяльніцтва малярыйным камарам. Крама ні ў якой ступені не магла задаволіць наш попыт на кнігу. Бібліятэка рабіла больш. Але і там было вельмі мала таго, чаго так прагнула сэрца.

Мы даставілі кнігі як умелі. У нашым пасёлку жылі пенсіянеры-чыгуначнікі і іншы чыноўны люд, выгнаны імперыялістычнай вайной з заходніх раёнаў і другіх далёкіх місцыён. У нас яны аселі. Магнатам срод іх здаваліся Зыгмунт Мацыеўскі, уладальнік поўнага камплекту дадаткаў да старога «Нівы» за некалькі год.

Кнігі Мацыеўскі прадаваў. І асабліва заўважліва тараваўся, калі зраўмеў, што без іх нам няма жыцця.

— Гэта ж Луі Бусенар! — гаварыў ён, звышзаірэнны вочы да неба і са зліпачымі вачы да зямлі. Цяпер такіх пісьменнікаў няма. Што сёння за піль рублёў купіш?..

Мы вельмі добра ведалі, што можна купіць за пяцёрку. Па даваенным часе за такія грошы любілі прадаваць крамы мог адажыць болей за кілаграм цукера-падшучак або салодкіх вяземскіх пернікаў. Каб зарабіць пяцёрку, трэба было занесці і прадаць на станцыю дзесяць бірозавых вейнікаў на мэты або збіць для базы «Плодага родніна» дваццаць скрыпак пад памідоры. Але мы з выдаткамі не лічыліся. Луі Бусенар і іншыя, хто прыносіў непараўнальна большую суму, чым цукеркі і пернікі, былі варты грошай.

«Мёртвыя душы» Гогаля каштавалі дваццаць вязаных і занесеных на станцыю вейнікаў. «Крыжак Сэрбрана» А. К. Талстога — дваццаць скрыпак пад памідоры. «Саламбо» Флабэра была куплена нават цаною крыві. Кнігу набылі з імі, грошай назараблялі кожныя дровы на пошце. Мой сідра Кузьма расек сабе сякерай чаравік, а разам з ім і вялікі палец.

Мы павяжалі Зыгмунта Мацыеўска. Ён праў з нас немалую капецьку за кнігі, але мы яго дэвалювалі. Не кожны чалавек мог захаваць столькі старых, добрых кніг.

Іны раз, праўда, набягала сумненне. Некалькі кніг старо прадаў нам з парудзельмі, але перазрэзанымі старонкамі. А перад гэтым ён усхваляў іх як толькі мог. Былі падставы думаць, што ён сам іх ніколі не чытаў.

Але зрэшты, гэта не мела значэння. Я і сёння ўдачыны дэсу за тое, што ў нашым пасёлку жыў гэты пенсіянер, Зыгмунт Мацыеўскі. Поўнага непавага да нашага мецізата пачалася

з таго дня, калі ў пачатку вайны з пасёлка падалася апошняя чырвоначырвоўская рота. Восемь павіны былі з'явіцца немцы. Пасёлкаў замір у трыгожым чаканні быў.

У гэты на дава сонечны і ясны дзень і паказуў зялёны зусім з новага боку наш знаёмы. Ён жыў на зялёнай шыхай вуліцы, у маленкім узасым доміку, схаваным пад навісою таполяў. Раней ён асабліва нідзе не вытараў ноза, а ў гэты дзень лятаў па пасёлку як апантан. Ён апраўду свой вышывы сурдуд, шапку з какардай і халатку зялёнай з рукаў, тлумачыў ледзь не кожнаму, што пры пары ён служыў па вельмаву пошт і тэлеграфу.

Нам з Кузьмом таксама давалася стрэцца ў той дзень з Мацыеўскім. На нас ён пазіраў ціпер звыска і, як здалося, зняважліва.

— Канець большавікам, — заявіў ён рашуча. — Я ўсе гэтыя гады ведаў, што так будзе. Навыдумлялі саветы, камітэты. Народу бізун патрэбен, а яны шодко збіраў: як сеець, як іхлят даглядаць...

Гаварыў з Мацыеўскім не халелася, спрашчаў таксама, і мы рушылі праць.

— Пачакайце! — затрымаў ён нас. — Не зазірайце нозе. Вы ж цяпер проста непісьменныя. — Чаму непісьменныя? — абураліся мы. — А школа?

— Напільваць і забіць. Савецкая ўлада ўсе спрашціла хапела, каб стала ўсе лёгкім. Думаеце, сапраўдныя граматы такія лёгкія? Не, ты спачатку паліцей, патлумі сабе галаву, каб у яе ўпачышло, дзе трэба «яць» паставіць, дзе «фігу». А «еры» таксама — мяккі і шведкі...

— На чорта тыя «еры»? — Пачакайце, вы яшчэ іх зурбыць будзеце, немцы прымусяць. Гэта ўлада цвёрдая. А ваша грамата цяпер сабаку пад хвост. Я скончыў поўны курс рэальнага вучылішча, каб запомніць, дзе «яць» паставіць, а дзе звычайнае «е». Наўвука вялікая, не раўня вайшай сямгоддзі...

Яго гвар сцявіўся ад задалавання. З таго дня Мацыеўскі стаў для нас Яцем. Ранейшыя адносіны былі з ім парваны.

Яць, паміж іншым, памыліўся. Перавучыша нам не прыйшлося. Назавтра мы чыталі першы загад, які вывесілі ў пасёлку фашысты. Усе словы былі ў ім з літарай «е» — «смерть, расстрел, повешение» — «яць» мы не знайшлі ніводнаго...

Жывога Яця памылка адносна прапавіцы, здаецца, не асабліва збярэжліва. Хутка ён ужо сядзеў справаводам ва ўправе. Ён неадчуваў, недабачаў, і хлеб яго пры цвёрдай уладзе быў нялёгкі. Але на лё ён не наракаў.

Таго, што фашыстаў гоняць назад, Яць перанесці ўжо не здолеў. Тыдні за два да прыходу нашых ён памёр. Зрэшты, мы шведра пераканаліся, што ўсіх тых кніг, якія Яць нам прадаваў, сам ён ніколі не чытаў.

Іван НАВУМЕНКА

ЯЦЬ

АПАВДАННЕ

МІХАСЯ СКРЫПКА

ХВЕДАРА ЧЭРНЯ

Анатоля САБАЛЕЎСКІ

Міхаса СКРЫПКА

ХВЕДАРА ЧЭРНЯ

Анатоля САБАЛЕЎСКІ

Міхаса СКРЫПКА

ХВЕДАРА ЧЭРНЯ

Анатоля САБАЛЕЎСКІ

Міхаса СКРЫПКА

ХВЕДАРА ЧЭРНЯ

Анатоля САБАЛЕЎСКІ

Міхаса СКРЫПКА

ХВЕДАРА ЧЭРНЯ

Анатоля САБАЛЕЎСКІ

Міхаса СКРЫПКА

ХВЕДАРА ЧЭРНЯ

Анатоля САБАЛЕЎСКІ

Міхаса СКРЫПКА

ХВЕДАРА ЧЭРНЯ

Анатоля САБАЛЕЎСКІ

Міхаса СКРЫПКА

ХВЕДАРА ЧЭРНЯ

Анатоля САБАЛЕЎСКІ

Міхаса СКРЫПКА

ХВЕДАРА ЧЭРНЯ

Анатоля САБАЛЕЎСКІ

Міхаса СКРЫПКА

ХВЕДАРА ЧЭРНЯ

Анатоля САБАЛЕЎСКІ

Міхаса СКРЫПКА

ХВЕДАРА ЧЭРНЯ

Анатоля САБАЛЕЎСКІ

Міхаса СКРЫПКА

ХВЕДАРА ЧЭРНЯ

Анатоля САБАЛЕЎСКІ

ДВА КОЛЕРЫ

Колеры славы, Я на карце з маленства Яно пазнаваў.

Кастрычніцкай светлай парою Над сабой мы праносім Рэспублікі сіяле.

А пад ім расквітнеў Жыццё маладоў, Да якога мы дзецяя Паказваем шлях.

Хай жа веча гарыць Колер яркі чырвоны, І заўсёды, усюды На рэках, палках, Побач з ім у жміцці Будзе колер зялёны, У якім расквітнеў Пад сонцам зямля.

Што праціта ў суровых балях, Кроў бацькоў дарагіх, Што ў Кастрычніку ў Май Удзімаў, як сонца, Сцягаў у руках.

Паглядзеў на зялёны — І сэрцам адчуў, Як шуміць па-над рэчкаю сонцамі бор.

Як сады сустракаюць Зару маладоў, Заглядзеўшыся ў ціхіх аюстрых азёр.

Край мой родны — Чацінка вялікай дзяржавы, Той, якую Сам Ленін вялікі ствараў, Па чырвоныму колеру, —

Колеры славы, Я на карце з маленства Яно пазнаваў.

Кастрычніцкай светлай парою Над сабой мы праносім Рэспублікі сіяле.

А пад ім расквітнеў Жыццё маладоў, Да якога мы дзецяя Паказваем шлях.

Хай жа веча гарыць Колер яркі чырвоны, І заўсёды, усюды На рэках, палках, Побач з ім у жміцці Будзе колер зялёны, У якім расквітнеў Пад сонцам зямля.

Што праціта ў суровых балях, Кроў бацькоў дарагіх, Што ў Кастрычніку ў Май Удзімаў, як сонца, Сцягаў у руках.

Паглядзеў на зялёны — І сэрцам адчуў, Як шуміць па-над рэчкаю сонцамі бор.

Як сады сустракаюць Зару маладоў, Заглядзеўшыся ў ціхіх аюстрых азёр.

Край мой родны — Чацінка вялікай дзяржавы, Той, якую Сам Ленін вялікі ствараў, Па чырвоныму колеру, —

Колеры славы, Я на карце з маленства Яно пазнаваў.

Кастрычніцкай светлай парою Над сабой мы праносім Рэспублікі сіяле.

А пад ім расквітнеў Жыццё маладоў, Да якога мы дзецяя Паказваем шлях.

Хай жа веча гарыць Колер яркі чырвоны, І заўсёды, усюды На рэках, палках, Побач з ім у жміцці Будзе колер зялёны, У якім расквітнеў Пад сонцам зямля.

Што праціта ў суровых балях, Кроў бацькоў дарагіх, Што ў Кастрычніку ў Май Удзімаў, як сонца, Сцягаў у руках.

Паглядзеў на зялёны — І сэрцам адчуў, Як шуміць па-над рэчкаю сонцамі бор.

Як сады сустракаюць Зару маладоў, Заглядзеўшыся ў ціхіх аюстрых азёр.

Край мой родны — Чацінка вялікай дзяржавы, Той, якую Сам Ленін вялікі ствараў, Па чырвоныму колеру, —

Колеры славы, Я на карце з маленства Яно пазнаваў.

Кастрычніцкай светлай парою Над сабой мы праносім Рэспублікі сіяле.

А пад ім расквітнеў Жыццё маладоў, Да якога мы дзецяя Паказваем шлях.

Хай жа веча гарыць Колер яркі чырвоны, І заўсёды, усюды На рэках, палках, Побач з ім у жміцці Будзе колер зялёны, У якім расквітнеў Пад сонцам зямля.

АБ СУМЛЕННІ

На жалі, яшчэ існуюць людзі, Што праўды ў іх шукаць дарма, Крычаць: «Сумленне!», б'юць у грудзі.

А паглядзіш, яго няма. Другі гатоўны ўдзены і ўночы Клясцёць у гэтым, так ён звык, Не вер такому, што балбача Сіроч аб сумленні, як індкі.

Жыццё — складанае. Бывае, Што і памыліўся не раз — І на крышцы ападае Смага, параша ў нейкі час.

Не трэба ж распылацца лісцем, Што ты заўсёды шчырым быў, Бо можа быць і ты клясіца, Хоць раз душою парываў.

Але з таго шукаў збавення, Якое вышчэ, як жа быць, І так гэта цэлае сумленне, Што не халелася і жміць.

Аб праўдзе не крычы бюксанца І выхвалене праць адіны, А будзь такім, ну як пад сонцам —

Прозрыстая нябэска сін. І ведаць, каб пакуты здыме І павялічэ воблік твой, — Калі сумленны праць другімі, Тады сумленны праць сабой.

І мне не разабрацца ў вершы, Чаю чужбам жыць такім: Малы жадае быць старшым, Стары быць хоча малым.

Малы дасягне, што жадае, Старому ж, ёсць адін адказ: Усе спаконна вырашае, Базлітасна — імклівы час.

РОДНАЯ ПЕСНЯ

Жыць без цэбе абывае, сунна і цёсна, Ок, як мяне ты ўзіла, родная, Любая песня.

Ты навучыла любіць жытні кавалцак хлеба, Зоры дарыла ты мне, ўноч адкрываючы неба.

Хто цэбе змялу пазнаў, той ад хваінь не зверне, Кожнае слова тваё, гэта, што ў колесе зарне.

Песня стагоддзі жыве, Моцы дна неба, Слова, ўскірылачы нас, Выгала маланка шытае.

Слова вастрылі вятры, каб узлятала высокая, Каб мы адзін аднаго чулі дэляна-дэляна...

Словы ад розных ішлі, Ад сумных імі і вяселых, З розных ж кветак насуць мёд сабраючы пчолю.

Песня, праводзіш ты нас ад нараджэння да смерці, Родная песня мая, ты мне мілейшая ў свеце.

Ведаю, прыйдзе той час, пад курганом значуючы, Усё ж, праз карнін дубоў, родную песню пачую.

Мікола ВОРАНАУ

КАСКА

Ступі на ўзлесці ў росную траву — Раптоўна хрусне пад нагой жалеза.

Не ўратавала каска галаву Ад партызанскіх кулі галаверзаў.

Калісь, пакулашы палец на курок, Ласіў мішэн ён прэгнимы вачамі.

Ды каска адкацілася ўбок І ўдрылася свастыкай аб камені.

Гарыць іржа верожаю крывай І свастыку на касцы раздзяе. Вяцца птушкі гнэды віць у ёй, Яны далей адгалтуць адлятаючы.

Збярэш нямецкіх касак зшаюч У віцёбскіх лясках. Нямала! Адвэці б іх, прастрэленыя, ў Бон

На памяць недабытым генералам.

Анатоля СЕРБАНТОВІЧ

РАСІЯ

Вязьмі і асіні, Радзі маўклівых хвой, Расію-расію Стэпала за сахой.

Падобна да звера (Ой, на шліку не стой) Умэхала сідэрай У расіі сьвайой.

— Расію-расію, Свабодная будзь ты

СУЧАСНАСЦЬ В. СЯРОВА

19 студзеня спазняцца 100 год з дня нараджэння выдатнага рускага мастака В. А. Сярова

ру для адметных пошукаў. У гэтым сэнсе было апраўдана імкненне імпрэсіяністаў даць паломнае паверта, сонца, святло, перадаць «уражанне». Ваяцкі Сяроў піша свае славутыя партрэты — «Дзяўчынка з перыкамі» і «Дзяўчынка, асветленая сонцам» (1887—1888) ужо з пазіцыі новага часу. Яго фарбы празрыстыя, паветраныя і чыстыя. Сыроўскія партрэты Анімавай і Іды Рубінштэйн (1908—1910) кідаюць выклік постімпрэсіянізму, Гогену і Сезану сваёй дэкаратывнасцю, музычнасцю гармоніі наляровых плям. Але Ваяцкі Сяроў, як сапраўдны мастак рускай школы, не мог адзіцца ў «чыстае мастацтва». Мяняюцца прэдымы, але застаецца традыцыйная псіхалагічная глыбіня і вострая характэрнасць, заўсёды ўладцы рускаму жывапісу. Імяна Ваяцкі Сяроў быў адным з тых нямногіх карыстаў, хто перадаў сучаснасці эстафету рускай класіцы: ён быў не толькі мастаком з прыгожым штырком, незвычайным папучым колерам і радзкім назіранасцю, ён быў заўсёды аддадзены ідэі, чалавекам перадаваць погляды.

У студзені 1905 года ён у другі раз развітаецца з Акадэміяй. Славутасць жывапісу, правадзіць член Акадэміі мастацтваў, Ваяцкі Сяроў пакайце яе ў знак пратэсту супраць «Крывавай ідыліі» — масавага расстрэлу дэманстрацыі працоўных.

Карыктурны на пара і алы сцяг на палатне да карціны аб урачыстым пахаванні камуніста М. Э. Ваўнава, партрэт буржэаскіка рэвалюцыянара Максіма Горькага — гэта застава ўдзельца мастацтва ў барацьбе народа, якую перадаў нашаму часу Ваяцкі Сяроў.

Ціпер Ваяцкі Сяроў стаў адной з найпапулярнейшых у гледачоў і самых мастакоў фігур мінулага. Як жывы сучаснік наш удзельнічае ў іх у дыскусіях, аўдыючыя пампезнасць, танную лагіроўку, ненавідзіць шэры, жаласлівы жывапіс, заклікаючы да мастацтва не вядушынага і святочнага. Ён нібы прадбачыў росквіт манументальнага жывапісу і пачаў у ім узмоцнены пошукі. Ён нібы ведаў, што новае грамадства будзе выхоўваць гарманічнага чалавека, і ўсяго за год да смерці (ён памёр у 1911 годзе), смела ламаючы звышзанае раней, пачаў пошукі гарманічнага героя.

Аб ім адны любіць гаварыць, што ён быў рамантыкам, верачы ў будучы жывапіс. Аб ім любіць гаварыць другія, што ён быў рэалістам, шчыра ззячы традыцыі. І ў гэтым зноў няма спрэчкі. Па ўмельству рэалістычна адзінваць рэальнасць і ўмець як сапраўдны рамантык глядзець у будучыню ён бліжэй нашаму часу.

Аляксандр БАЙГУШАЎ, мастацтвазнаўца. [АДН]

НАТАНІ АБ АМЕРЫКАНСКІХ ГАСТРОЛЯХ ЛЕНІНГРАДСКАГА БАЛЕТА

У час гастрольнага артыстаў балета Тэатра оперы і балета імя С. М. Кірава па гарадах Злучаных Штатаў Амерыкі і Канады імі дадзена 94 спектаклі, у 16 гарадах наведана іх 250 тысяч амерыканскіх гледачоў...

Шэсце адкрыла «Спячая прыгажуня» — «зітная картка» трупы. У ролі прынцыпа Аўрора выступалі актрысы розных індывідуальнасцей: Ірына Калпакова, Аля Сізава і Габрыэла Камілева. Прэса аднадушна адзначала элагітнасць выканання, цудоўную ігру, а ў «Спячай прыгажуні» — пісалі газета «Нью-Йорк» — тэральды трыбюны, — няма паказаных браку, непатрэбнай мішуры, усё падпарадкавана дэкларацыі, тонкай тэхніцы, спектакль на сто адсоткаў адпавядае, што з'яўляецца шмат гадоў назад, — Аўрора, Нікія, Адэла, Дзірэ, — гучыць у выкананні нашых артыстаў свежа, пановаму, энергічна.

Амерыканская публіка амаль нічога не ведала пра балет Глазунова «Раймонда». Праўда, Д. Крышчак паставіў сюіту на музыку з балета, але і толькі. Паспех «Раймонды» сведчыць аб тым, што класічная руская харазграфія заўважвала жыццёвую прастору амерыканскіх тэатраў. Шматлікія газеты падкрэслівалі, што нямногія трупы свету мелі б старэйшы падобныя спектаклі, якія патрабуюць вялікага лірызму і спелучнасца са складанай, адточанай тэхнікай.

«Лебядзіны возера» праходзіла на сценах амерыканскіх тэатраў з неслабым поспехам. Крытыка ўхваліла нашы рашыны прызначэнні двух выканаўцаў на ролі Адэты і Адыліі. Гэтыя партыі з поспехам выканалі сама маладая балерына трупы Наталля Макарава і Калерыя Федзічава. Дзякуючы такому падзелу, кожная танцоўшчыца здолела пайну раскрыць сваю індывідуальнасць. Наталля Макарава была надзвычай пачытна. Яе поспех — гэта перамога лепшых традыцый рускай класічнай школы. Калерыя Федзічава пакарыла гледачоў дынамікай і экспрэсіяй свайго танца, стварыўшы яркі вобраз Чорнага лебядзя.

У артыкулах амерыканскіх крытыкаў заўважана ўвага аддавалася лясніцкаму кардэлету. І калі Ірына Калпакова, Калерыя Федзічава і Алу Сізава крытыкі параўноўвалі з зоркамі першай велічыні, каб кардэлет яны называлі «мелічным шляхам», без якога не магла б існаваць уся

МАГУТНАСЦЬ ТАНЦА

Констанцін СЯРГЕЕВ, народны артыст СССР, гадоўны балетмайстар Тэатра оперы і балета імя С. М. Кірава

вым яна была тым цэнтрам, які пісала крытыка, які ўтрымліваў на арбце ўсіх іншых выканаўцаў. Юры Салаўёў мяў вялікі поспех у гэтым спектаклі: «Вакон свету з Юрыем Салаўёвым» — такі падагаворак прадумалі крытыкі балету «Золушка». Салаўёў, адзін з лепшых танцоўшчыкаў свету, пакарыў амерыканскую публіку сваёй бліскавай тэхнікай.

Класічны рэпертуар яшчэ раз у час нашага знаходжання ў Злучаных Штатах Амерыкі даказаў, што яго здольнасці быць навава вытлумачаным няма мяжы. Крытыка не раз адзначала, што вобразы, створаныя шмат гадоў назад, — Аўрора, Нікія, Адэла, Дзірэ, — гучыць у выкананні нашых артыстаў свежа, пановаму, энергічна.

Амерыканская публіка амаль нічога не ведала пра балет Глазунова «Раймонда». Праўда, Д. Крышчак паставіў сюіту на музыку з балета, але і толькі. Паспех «Раймонды» сведчыць аб тым, што класічная руская харазграфія заўважвала жыццёвую прастору амерыканскіх тэатраў. Шматлікія газеты падкрэслівалі, што нямногія трупы свету мелі б старэйшы падобныя спектаклі, якія патрабуюць вялікага лірызму і спелучнасца са складанай, адточанай тэхнікай.

«Лебядзіны возера» праходзіла на сценах амерыканскіх тэатраў з неслабым поспехам. Крытыка ўхваліла нашы рашыны прызначэнні двух выканаўцаў на ролі Адэты і Адыліі. Гэтыя партыі з поспехам выканалі сама маладая балерына трупы Наталля Макарава і Калерыя Федзічава. Дзякуючы такому падзелу, кожная танцоўшчыца здолела пайну раскрыць сваю індывідуальнасць. Наталля Макарава была надзвычай пачытна. Яе поспех — гэта перамога лепшых традыцый рускай класічнай школы. Калерыя Федзічава пакарыла гледачоў дынамікай і экспрэсіяй свайго танца, стварыўшы яркі вобраз Чорнага лебядзя.

У артыкулах амерыканскіх крытыкаў заўважана ўвага аддавалася лясніцкаму кардэлету. І калі Ірына Калпакова, Калерыя Федзічава і Алу Сізава крытыкі параўноўвалі з зоркамі першай велічыні, каб кардэлет яны называлі «мелічным шляхам», без якога не магла б існаваць уся

панарама «Балетнага неба». Іх здзіўляў і той факт, што наш кардэлет складаецца з гадоўным чынам з вельмі маладых танцоўшчыц, якіх зусім нядаўна закончылі Ленінградскае харазграфічнае вучылішча, і ў гэтым яны бачылі сілу і найміручную маладосць рускай балетнай школы.

У наш рэпертуар мы ўключылі не толькі творы класічнай харазграфіі, але і сучасныя спектаклі: «Далёкае планета», «Сеч» з балета «Тарас Бульба».

Аналізуючы водгукі прэсы, трэба адзначыць, што нас іншы раз дэкаралі за недастатковую драматычную выразнасць. Крытыка пісала, напрыклад, што гледачам было не страшна, калі здзейснілася прадказанне феі зя Каробас і Аўрора ўкалола палец аб пруюк. Але справа не ў тым, каб непалошыць публіку гэтымі сцэнамі са «Спячай прыгажуні» або кілічна праўдзіва паказваць смерць Жызелі. Справа ў тым, што руская балетная школа вырашае шматлікія заданні з дэпагоюяю аб «Золушцы» можна сказаць за дзесціх мінут. Наша мэта заключалася ў тым, каб сродкамі харазграфіі данесці да гледача глыбокія пачуцці персанажаў —любоў, радасці, гора, імкненне да светлых ідэяў.

Нашы сустрэчы з амерыканскімі прадстаўнікамі балетнага мастацтва былі цікавыя і разнастайныя. У Канадзе мы сустрэліся з балетмайстрам Антанам Доппіным, які паставіў для нашых танцоўшчыц паддэкт харазграфію Жуля Эсмераляда, «Карсар» і «Жызель». Жонка вядомага танцоўшчыка Ніжынскага Рамола Ніжынская з дэпагоюяю танцоўшчыка Андрэя Егалеўскага зрабіла нам вельмі цікавы «падарунак» — «Бачанне Ружы» балетмайстра Міхаіла Фукіна. Партыі ў гэтым дзусце разучылі Юры Салаўёў і Наталля Макарава. У гэтым відзе сваёсаблівая сувязь пакаленняў: тое, што стварала славу рускага танцоўшчыка і балетмайстра, перададзена цяпер на праву талентамі маладымі артыстамі нашай трупы. Абодва гэтыя творы мы пакажам лясніцкаму гледачу.

У час знаходжання ў Амерыцы мы пазнаёміліся з многімі балетнымі трупамі. Цяжкасці, якія маюць гэтыя калектывы, вялікі: няма памішкання для

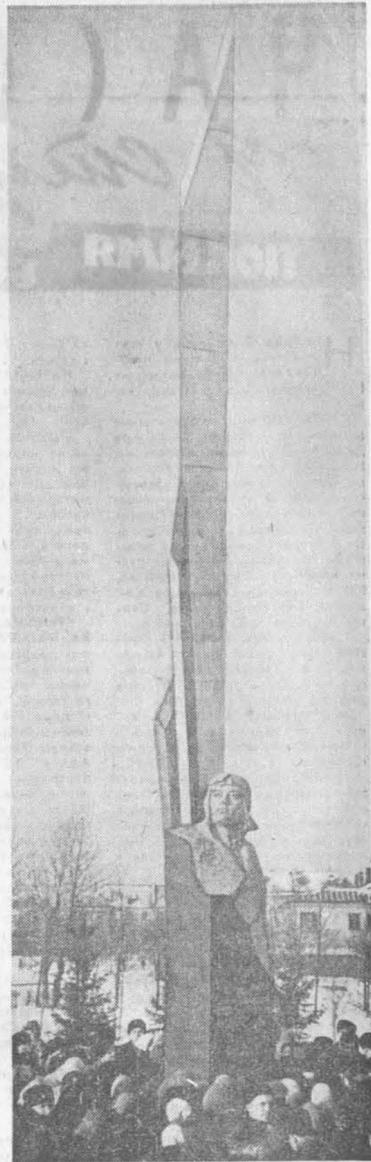
спектакляў, рэзетцыійных зал, пастаянна штата педагогаў. У большасці выдаткаў ляс таго ці іншага калектыву залежыць ад воля мецэнат-мільянера. Нярэдка трупы распаўдаюца, многія з тых акцёркаў, каго мы сустракалі, з'яўляюцца сапраўдымі энтузістамі сваёй справы, працуючы ў вельмі цяжкіх умовах, працяваючы ўдасканальваць тэхніку і майстарства танца.

Мы наведвалі многія балетныя школы і студыі: усе яны прыватныя, навучанне ў іх носіць выгляд характар, а таму і няма сістэмы навучання. Але тым не менш людзі рознага ўзросту ў вольны ад зняткаў або работы час лясцігаюць складаную навуку класічнага танца. Іх імкненне да прыгожых мастацтва яшчэ тым больш кране, каб ўлічыць, што за кожную гадоўну заняткаў ім даводзіцца плаціць педагогу.

Ленінградская труппа працывала ва ўмовах пэздкі вельмі напружана. Тым не менш у Амерыцы адбыліся дэбаты многіх выканаўцаў. Так, напрыклад, Волга Маісеева і Тацяна Легаг упершыню выканалі ролі Круількі і Балета «Золушка», а Наталля Макарава і Сяргей Вікулаў — Золушкі і Прынца. Самааднапрацывалі Уладзілен Самбанаў і Алег Салаўёў. З бласкам і майстарства выканалі вядучыя партыі ў акце цэняў з балета «Баядэрка» К. Федзічава і С. Вікулаў. Аб майстарстве гэтых танцоўшчыкаў вядома напісана шмат цэльных слоў. А. Ліўшыч і А. Паўлюскі зважалі прызнанне самых патрабавальных крытыкаў. Іх выкананне партыі Блазы і «Лебядзіны возеры» і Палаўчаніна ў «Палавецкіх танцах» заўсёды выклікалі захваленне гледачоў.

Прэса і крытыкі адзначалі незвычайнае маладосць лясніцкага балетнай трупы. І калі гэты маладосць, пісалі яны, здолела дачаць такіх вынікаў, дык труппа можна назваць адной з мацнейшых у свеце. У маладосці вялікі перспектывы, час для ўдасканалення тэхнікі і майстарства, энергія для прапаганды самага светлага і перадавага ў свеце савецкага мастацтва.

АДН.

Помнік Герою Савецкага Саюза Ц. Рамашкіну, адкрыты ў Мінску. Фота Ул. КРУКА.

КОНКУРС НА ЛЕПШЫ МАСТАЦКІ ТВОР ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

У азнаменаванне 50-годдзя Савецкай дзяржавы і 100-годдзя з дня нараджэння Уладзіміра Ільіча Леніна Дзяржаўны камітэт Савета Міністраў СССР па друку сумесна з Міністэрствам асветы РСФСР аб'яўляюць двухгадовы конкурс на лепшы мастацкі твор для дзяцей.

Задачай конкурсу з'яўляецца стварэнне для дзяцей і юнацтва яркага твора, які адлюстроўваў б рэвалюцыйнае пераўтварэнне грамадства і рэвалюцыйныя ідэі рабочага класа Расіі пад кіраўніцтвам Ул. І. Леніна і Камуністычнай партыі, падтрымаў і здзяйсненне Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі, будаўніцтва новага камуністычнага грамадства, яго эканамікі, навукі і культуры.

Конкурс мае на мэце ў творах дзіцячых мастацкай літаратуры раскрыць перад юным чытачом гералізм савецкага народа на ўсіх этапах будаўніцтва камунізма, маральны кодэкс і рысы новага чалавека нашай грамадства.

На конкурс прадстаўляюцца рукапісы твораў розных жанраў: раманы, аповесці, п'есы, вершы, аглядаванні, казкі, п'есы, навукова-мастацкія, навукова-фантастычныя творы, аўтабіяграфічныя творы «бывалых» людзей, дакументальныя і публіцыстычныя

творы, напісаныя ў вобразнай і яркай форме.

Творы, надрукаваныя ў перыядычных выданнях (газеты, часопісы), могуць прадстаўляцца на конкурс на роўні з рукапісамі.

Дз рукапісаў на мовах народаў СССР павінен быць прыкладзены мастацкі пераклад на рускай мове.

Конкурс праводзіцца ў 1965 — 1966 г. у два перыяды з падвадзеннем вынікаў і прысуджэннем прэміяў на кожнаму перыяду (году) ў павобку.

На кожны перыяд конкурсу (год) устаноўлены наступныя прэміі: першы прэмія ў размерні 1.500 рублёў—2, другіх — 1.000 руб.—3, трэціх — 500 руб. — 3.

Акрамя таго, на кожны перыяд устаноўлена 5 захаванчальных прэміяў па 200 рублёў.

Прыём рукапісаў праводзіцца на працягу ўсяго конкурсу да 31 снежня 1965 г. — на першы перыяд конкурсу і з 1 студзеня 1966 г. — да 31 снежня 1966 г. — на другі перыяд конкурсу.

Рукапісы трэба накіроўваць па адрасу: Маска, Цэнтр, Малы Чаркскі зваўлак, д. 1, выдзячтва «Дзіцячая літаратура» — «На конкурс».

У клубе пісьменнікаў **ВІНШАВАННЕ ЮБІЛЯРА** БССР адбыўся вечар, прысвечаны 60-годдзю з дня нараджэння Аляса Пальчэўскага. Сюды сабраліся пісьменнікі, дзеці літаратуры і мастацтва, студэнты. Вечар адкрыў уступным словам І. Шыміня. Доклад аб творчым шляху А. Пальчэўскага зрабіў крытык Ул. Юрэвіч. Затым былі зачытаны тэлеграмы, якія паступілі ў адрас юбіляра ад пісьменнікаў Братніх рэспублік і ўстаноў. З цёплым словам віншавання зваручылі да А. Пальчэўскага пісьменнікі Беларусі. Секратэр ЦК ЛКСМБ Р. Піянава ўручыла юбіляру Гарнароўку і гранату ЦК ЛКСМБ.

У заключэнне вечара адбыўся вялікі канцэрт, які далі майстры мастацтва рэспублікі і госці — удзельнікі Дняў рускага мастацтва ў Беларусі.

ПРАСТОРНЫЯ, ЯРКА АСВЕТЛЕНАЯ ПАКОЙ. ТУТ РАСТАВРАЙНАЯ ЛАБАРАТОРЫЯ. НЕВАЛІКІ СТОЛІКІ З ЭЛЕКТРЫЧНЫМ ПОДСВЕТЛЕН. НАД СТОЛІКАМІ СХІЛІСЯ ДЗЯЧУТЫ. ТАВРЫ СУР'ЭЗІЯ І ЗАСРОДЖАНЫ: АСІРЖОНАЯ ПАЛЫН ЛЕДЗ ДАКРАНАЮЦА ДА НАПАЎСТАЛЕНА, НАЦЫМІСАЛ АД ЧАСУ ПАПЕРЫ. НЕКАТОРЫ ЛІСТЫ ПАРКІТЫ ЗЕЛЕНАВАТ ПЛЕСНЮ. ДА ІХ БОЗНА ДАКРЫЦА—РАСЦЫПАЮЦА ЛІСТ НА ДРОБНЫ ПЫЛ І БЕЗВАРОТНА ГІНУЦ ТЭКСТЫ. АЛЕ ГЭТ—НА СТАЛАХ, ДЗЕ ЛЕЖА ІДЭ АМАЛЬ ІВЕРАЧНАЯ РАБОТА. А НАД СТОЛАМІ, АД СІМЫ ДА СІМЯН ПРАЧЫНЕНА ДРОТ. НА ІМ, ПЫЛІ ПАЧАЮЦА ПРАСІНІ, СОХНУЦЬ ДОКУМЕНТЫ XV, XVI, XVII СТОЛЕТЦАЎ. ТУТ АРХІВІ РАДЗІЎНАЎ—ГРАМАТЫ, АКЦЫ АБ КУЛІ І ПРОДЖА СІЛІН, ДОКУМЕНТЫ, ЯКІ АДЗІНША ДА ПЕРЫДУ СЛЯДКІХ ВОЙНАЎ І ПАЎСТАННІА.

На гэтых маленкіх лістках рукою невадомата пісара напісана аб простых людзях, аб іх думках і спадзяваннях, аб шматвяковай барацьбе за волю.

Таму так беражліва адваўляюцца сатлельны лісткі, іх закатваюць у кандзітарную паперу—вельмі тонкую і трывалую, прасуюць, сушыць. А перад гэтым абспыляюць у спецыяльных віджыяных шафах. Потым дакументы праходзіць дэзінфекцыю.

Дзе голкі не давалася лямбавы гэтым напавусталым лістам! Іх залівала вадою ў пад-

схаваная жоўкаю. Ціпер закончана работа па аднаўленню тэксту рукапісу.

Пісьменнік не даўжы да нашых дзён. Дзяўчаты з рэстаўрацыйнай лабараторыі памогуць нам даведцца пра апошнія гады жыцця Баранавых.

Вядзецца работа над архівам народнага артыста БССР А. Ф. Кістава. Яго пісьмы, запіскі, нарэшце, тэксты з паметкамі на палях, калі ён рыхтаваў адну з лепшых сваіх роліў — карала Ліра, маюць вялікую цікавасць. Маладыя актывы і рэжысёры, студэнты і ўсе, хто любіць тэатр, з цікакасцю і хваляваннем будуць знаёміцца з работам мастака сцэны над роллю.

У рэстаўрацыйнай лабараторыі нямаюла людзей, якія любіць сваю незвычайную справу. Ася Пырыкава прайшла шлях ад падсобніцы да майстра-рэстаўратора. Ціпер яна вяртае да жыцця самыя стругалыя рукапісы.

Як вядома, для аднаўлення стругалых паперы карыстаюцца клеям. Але і ён не з'яўляецца дакладным. Таму дзачытач-рэстаўратары карыстаюцца хімічнымі сродкамі.

І калі мы даведемся пра штогалоўнае новае аб людзях, якіх жылі некалькі стагоддзяў назад, аб тым, хто забываў, дык у гэтым немаюла заслуга рэстаўратару ў лабараторыі Архіву пры Савета Міністраў БССР.

У свай час Сімон Баранавых напісаў аповесць. Яна доўгія гады праляжала ў ямлі, надзеіна

ПАКАРЫЦЕЛЯМ ВЯРШЫНЬ

Савецкі Саюз багаты горнымі тэрыторыямі. На многія сотні кіламетраў расцятліліся рэсурсы, занятыя гарамі Паміра, Цынь-Шаня, Угала, Каўказа, Крмыя, Карапат, Вяршыні Паміра дасягаюць сім і палавой тысяч метраў вышыні. Каўказа — больш пачы трыста метраў.

Серыя з трох мастацкіх паштоўных марак, якія толькі што выпушчана Міністэрствам сувязі СССР, прысвечана горным вяршыням Савецкага Саюза і альпінізму.

На марцы годзісна ў 4 калейны адлюстравана ўзходзішчына на Хан-Цэнгры — адну з галоўных вяршынь Цынь-Шаня. Вышыня гэтай гары — 6953 метраў. Знаходзіцца яна на граніцы Кіргістані і Казахскай савецкай рэспублікі. Марка выканана ў сіне-

блакітнай фарбавай гаме. Мастакі Мікалай Круількоў і Юген Анісін на невалікіх мініяцюрах паказалі і Юген Анісін на невалікіх мініяцюрах паказалі

суючыю прыгажосці і веліч горнага пейзажу, цыжкі шлях альпіністаў. Паміры жывапіснаго пейза маркі — 23,5 на 35,5 міліметра. Двох глыбокіх зубцоўка — грабенчата. Тая ж характэрнасці маюць і дзве іншыя маркі серыі. На адной з іх (намінал 6 калейкі) гэтыя мастакі паказалі Каўбек (вышыня Вялікага Каўказскага хрыбта вышыняй у 5 047 метраў). На прыядным плане — альпіністы ў поўным снаражэнні. Марка выканана ў жоўта-карычневай колеравай гаме.

Узходзішчына на двуххвалюва вяршыню Вялікага Каўказскага хрыбта — гару Ушба (вышыня 4 695 метраў) прысвечана 12-ці напечанай марцы гэтай серыі. Фон яе — лімонны, пераважаюць колеры — залатыя, фіялетавыя.

Марыя НАВАЛЕВА (АДН).

У паселі Палот Салігорскага раёна працуе кіноны павільён. У ім шырокі выбар літаратуры. Дзясці наведваюць штодзень заходзячы сюды. І кожнаму праддзец Е. Санько (на заднім плане) дэпагояе набыць новую кнігу. За мінулы год павільён прадаў літаратуры больш чым на шэсць тысяч рублёў. Фота Б. ДУБІНІ.

ПРАСТОРНЫЯ, ЯРКА АСВЕТЛЕНАЯ ПАКОЙ. ТУТ РАСТАВРАЙНАЯ ЛАБАРАТОРЫЯ. НЕВАЛІКІ СТОЛІКІ З ЭЛЕКТРЫЧНЫМ ПОДСВЕТЛЕН. НАД СТОЛІКАМІ СХІЛІСЯ ДЗЯЧУТЫ. ТАВРЫ СУР'ЭЗІЯ І ЗАСРОДЖАНЫ: АСІРЖОНАЯ ПАЛЫН ЛЕДЗ ДАКРАНАЮЦА ДА НАПАЎСТАЛЕНА, НАЦЫМІСАЛ АД ЧАСУ ПАПЕРЫ. НЕКАТОРЫ ЛІСТЫ ПАРКІТЫ ЗЕЛЕНАВАТ ПЛЕСНЮ. ДА ІХ БОЗНА ДАКРЫЦА—РАСЦЫПАЮЦА ЛІСТ НА ДРОБНЫ ПЫЛ І БЕЗВАРОТНА ГІНУЦ ТЭКСТЫ. АЛЕ ГЭТ—НА СТАЛАХ, ДЗЕ ЛЕЖА ІДЭ АМАЛЬ ІВЕРАЧНАЯ РАБОТА. А НАД СТОЛАМІ, АД СІМЫ ДА СІМЯН ПРАЧЫНЕНА ДРОТ. НА ІМ, ПЫЛІ ПАЧАЮЦА ПРАСІНІ, СОХНУЦЬ ДОКУМЕНТЫ XV, XVI, XVII СТОЛЕТЦАЎ. ТУТ АРХІВІ РАДЗІЎНАЎ—ГРАМАТЫ, АКЦЫ АБ КУЛІ І ПРОДЖА СІЛІН, ДОКУМЕНТЫ, ЯКІ АДЗІНША ДА ПЕРЫДУ СЛЯДКІХ ВОЙНАЎ І ПАЎСТАННІА.

На гэтых маленкіх лістках рукою невадомата пісара напісана аб простых людзях, аб іх думках і спадзяваннях, аб шматвяковай барацьбе за волю.

Таму так беражліва адваўляюцца сатлельны лісткі, іх закатваюць у кандзітарную паперу—вельмі тонкую і трывалую, прасуюць, сушыць. А перад гэтым абспыляюць у спецыяльных віджыяных шафах. Потым дакументы праходзіць дэзінфекцыю.

Дзе голкі не давалася лямбавы гэтым напавусталым лістам! Іх залівала вадою ў пад-

схаваная жоўкаю. Ціпер закончана работа па аднаўленню тэксту рукапісу.

Пісьменнік не даўжы да нашых дзён. Дзяўчаты з рэстаўрацыйнай лабараторыі памогуць нам даведцца пра апошнія гады жыцця Баранавых.

Вядзецца работа над архівам народнага артыста БССР А. Ф. Кістава. Яго пісьмы, запіскі, нарэшце, тэксты з паметкамі на палях, калі ён рыхтаваў адну з лепшых сваіх роліў — карала Ліра, маюць вялікую цікавасць. Маладыя актывы і рэжысёры, студэнты і ўсе, хто любіць тэатр, з цікакасцю і хваляваннем будуць знаёміцца з работам мастака сцэны над роллю.

У рэстаўрацыйнай лабараторыі нямаюла людзей, якія любіць сваю незвычайную справу. Ася Пырыкава прайшла шлях ад падсобніцы да майстра-рэстаўратора. Ціпер яна вяртае да жыцця самыя стругалыя рукапісы.

Як вядома, для аднаўлення стругалых паперы карыстаюцца клеям. Але і ён не з'яўляецца дакладным. Таму дзачытач-рэстаўратары карыстаюцца хімічнымі сродкамі.

І калі мы даведемся пра штогалоўнае новае аб людзях, якіх жылі некалькі стагоддзяў назад, аб тым, хто забываў, дык у гэтым немаюла заслуга рэстаўратару ў лабараторыі Архіву пры Савета Міністраў БССР.

У свай час Сімон Баранавых напісаў аповесць. Яна доўгія гады праляжала ў ямлі, надзеіна

«ЦАРСКАЯ НЯВЕСТА» — НА ЭКРАНЕ

Некалькі гадоў назад савецкімі і замежнымі гледацкімі цэлямі створалі невалікі фільм-опэру «Моцарт і Салаўер» на музыку Рыскава-Корсанова. На экраны паставлены кінарэжысёрам Уладзімірам Гарынерам на Рыскавай кінастудыі. У фільме адзначаліся папулярныя савецкія актрысы Іванна Сматунюксі (Моцарт) і Пётр Глебаў (Салаўер), а музычныя партыі за іх пелі оперныя артысты. Мастацтва рэпертуарнага тэатра правілася ў стварэнні здзіўляючай сіхроннасці адлюстравання, ігры акцёраў на эране і фанарамы оперы, запісанай раней.

Затым Уладзімір Гарынер паставіў на гэтай жа студыі каліровы фільм-опэру «Ляўка» па драме П. Чайкоўскага. Карціна з вялікім поспехам прайшла па экранх Савецкага Саюза і раду замежных краін: была ўзнагароджана некалькімі прэміямі.

Зараз рэжысёр закончыў работу над новым мастацкім шчыра-эраным фільмам-опэрай «Царская нявеста», яшчэ раз зярнуўшыся да бессмертнай музычнай спадчыны Рыскава-Корсанова. Новае кінаверсія «Царская нявеста» здымалася ў старажытнім рускім горадзе Суздаль, дзе захаваліся старажыныя саборы, царквы, пабудаваны ў фільме «Удзельнічваюць іконы, фрэскі, роспісы вядомых уславу свету рускіх мастроў жывапісу Феафана Грэнца і Андрэя Рублёва».

Які ў першых фільмах-опэрах Гарынера ў «Царскай нявестцы» здымалі драматычныя актывы, а спяваюць вядомыя савецкія оперныя спевачы. У ролі Марыі выступіла студэнтка Ніжынскага тэатральнага інстытута Раіса Недавідаўская. Любоўш Іграве Наталля Рудная, ую вядома гледачам па ролі Ілантыі, Рыгора Грознога — Отар Барысавіч, Іванна — Уладзімір Зельдзін, Івана Грознога — Пітро Глебаў.